

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ความแตกต่างของค่าจ้างแรงงานเป็นประเด็นที่นักเศรษฐศาสตร์จำนวนมากให้ความสนใจมาเป็นเวลานานแล้ว โดยพยายามศึกษาว่าความแตกต่างที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากปัจจัยใดเป็นสำคัญ ซึ่งในงานศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์แรงงานหรือทรัพยากรมนุษย์ พบว่า ระดับการศึกษาของแรงงานเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้แรงงานได้รับค่าจ้างแตกต่างกัน โดยแรงงานที่มีการศึกษาสูงมักได้รับค่าจ้างมากกว่าแรงงานที่มีการศึกษาดำกว่า หรือกล่าวได้ว่า ระดับการศึกษาของแรงงานมีความสัมพันธ์กับค่าจ้างที่แรงงานได้รับในทิศทางเดียวกัน

ทฤษฎีที่มักนำมาใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาค่าจ้างของแรงงานคือ ทฤษฎีทุนมนุษย์ ซึ่งทฤษฎีนี้อธิบายว่า แรงงานที่มีระดับการศึกษาต่างกันจะได้รับค่าจ้างที่ต่างกัน เนื่องจากแรงงานมีประสิทธิภาพในการผลิตต่างกัน โดยแรงงานที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีความสามารถหรือศักยภาพในการใช้ปัจจัยการผลิตได้ดีกว่าแรงงานที่มีการศึกษาน้อยกว่า จึงทำให้แรงงานกลุ่มแรกได้รับค่าจ้างที่สูงกว่าตามไปด้วย และในกรณีที่ตลาดแรงงานมีลักษณะเป็นตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ค่าจ้างที่แรงงานได้รับจะเท่ากับมูลค่าผลผลิตหน่วยสุดท้ายของแรงงาน (Marginal Product of Labor)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทฤษฎีทุนมนุษย์จะมีงานศึกษาเชิงประจักษ์ให้การสนับสนุนอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ทฤษฎีนี้ยังถูกโต้แย้งจากทฤษฎีอื่นที่เกี่ยวข้อง คือ ทฤษฎีสัญญาณ (Signalling) หรือทฤษฎีการคัดสรรกลั่นกรอง (Screening) หรือทฤษฎีวุฒิบัตร (Credential) โดยทฤษฎีเหล่านี้โต้แย้งว่า แรงงานที่มีการศึกษาสูงสามารถได้รับค่าจ้างที่สูงขึ้น โดยไม่จำเป็นที่ประสิทธิภาพในการผลิตต้องเพิ่มขึ้น ทฤษฎีกลุ่มที่สองนี้ให้เหตุผลว่า เป็นเพราะตลาดแรงงานมีความอสมมาตรของข้อมูลข่าวสาร (Asymmetric Information) ระหว่างแรงงานและนายจ้าง หมายความว่า แรงงานทราบถึงประสิทธิภาพในการผลิตของตนมากกว่านายจ้าง อันเนื่องมาจากประสิทธิภาพการผลิตเป็นข้อมูลที่รู้เฉพาะบุคคล ไม่สามารถสังเกตได้โดยง่าย และต้องใช้เวลาในการเรียนรู้

แรงงานที่มีการศึกษาสูงจึงอาจนำข้อมูลการศึกษาไปใช้เป็นเครื่องมือในการส่งสัญญาณ (Signalling Device) ไปยังนายจ้าง เพื่อแสดงถึงประสิทธิภาพในการผลิตที่สูงขึ้น เพื่อเรียกค่าจ้างให้มากขึ้น ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว แรงงานอาจไม่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นตามระดับการศึกษา ขณะเดียวกันนายจ้างก็ไม่มีทางเลือกที่จะทราบถึงประสิทธิภาพของแรงงาน นอกจากจะพิจารณาที่ระดับการศึกษาของแรงงานเป็นสำคัญ ฉะนั้น แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลการศึกษาถูกแรงงานใช้เป็นสัญญาณแสดงระดับประสิทธิภาพในการผลิตของตน และนายจ้างใช้ข้อมูลการศึกษาเป็นเครื่องมือในการคัดสรรคนกรอง (Screening Device) แรงงาน

ดังนั้น หากพิจารณาตามทฤษฎีสัญญาณแล้ว ค่าจ้างส่วนเพิ่มที่เกิดจากการศึกษา อาจไม่เท่ากับประสิทธิภาพส่วนเพิ่มที่เกิดจากการศึกษา โดยค่าจ้างมีแนวโน้มที่จะสูงกว่าประสิทธิภาพ เนื่องจากการคำนึงถึงผลตอบแทนจากสัญญาณ (Signalling Value of Education) รวมอยู่ด้วย ขณะที่ทฤษฎีทุนมนุษย์เชื่อว่า ค่าจ้างส่วนเพิ่มของการศึกษาจะเท่ากับประสิทธิภาพในการผลิตส่วนเพิ่มที่เกิดจากการได้รับการศึกษานั้น

จากการสำรวจงานศึกษาในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทฤษฎีทั้งสองข้างต้น พบว่า ทฤษฎีทุนมนุษย์เป็นทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับ และนำมาใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์ในงานศึกษาต่างๆ เป็นจำนวนมาก ขณะที่ทฤษฎีสัญญาณเป็นประเด็นที่ค่อนข้างใหม่ในการนำมาใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์ จึงไม่ปรากฏงานศึกษาเชิงประจักษ์ที่วิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิดนี้แต่อย่างใด มีเพียงบทความทางวิชาการที่ได้นำเสนอใจความสำคัญของทฤษฎีสัญญาณ โดยยกตัวอย่างสถานการณ์ที่ทฤษฎีทุนมนุษย์ไม่สามารถอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผล อีกทั้ง การวิเคราะห์ประสิทธิภาพแรงงานที่จัดทำโดยหน่วยงานราชการบางหน่วย เป็นเพียงการวิเคราะห์ในภาพรวมและคำนวณประสิทธิภาพแรงงานโดยมิได้คำนึงถึงคุณภาพแรงงานที่ต่างกันตามระดับการศึกษา

ดังนั้น เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาและประสิทธิภาพของแรงงานยังไม่มี ความชัดเจน การศึกษาเชิงประจักษ์เพื่อทดสอบทฤษฎีทุนมนุษย์เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา ประสิทธิภาพในการผลิต และค่าจ้าง โดยการตรวจสอบความสอดคล้องกันระหว่าง ประสิทธิภาพในการผลิตของแรงงาน และค่าจ้าง โดยเฉพาะที่เกิดจากการได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้นจึง เป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อวิเคราะห์บทบาทของการศึกษาระดับต่างๆ ที่มีต่อประสิทธิภาพในการผลิตของแรงงาน และค่าจ้าง รวมทั้งทำการทดสอบทฤษฎีทุนมนุษย์ โดยการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการผลิตส่วนเพิ่ม และค่าจ้างส่วนเพิ่มที่เกิดจากการได้รับการศึกษาสูงขึ้น

1.3 ขอบเขตการศึกษา

งานศึกษานี้กำหนดขอบเขตการศึกษาในการทดสอบทฤษฎีทุนมนุษย์ โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าจ้างและประสิทธิภาพการผลิตของแรงงานในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปของประเทศไทย ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ โดยสามารถสร้างรายได้จากการส่งออกให้แก่ประเทศเป็นจำนวนมาก ประกอบกับลักษณะการผลิตที่เน้นการใช้ปัจจัยแรงงาน (Labor Intensive) ในการผลิต จึงเป็นอุตสาหกรรมที่รองรับการจ้างงานจำนวนมาก อีกทั้งผู้ประกอบการกำลังปรับตัวโดยนำเข้าเทคโนโลยีและเครื่องจักรจากต่างประเทศมากขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งจะส่งผลต่อความต้องการแรงงานที่มีการศึกษาให้ปรับตัวสูงขึ้น ลักษณะดังกล่าวทำให้มีความเหมาะสมในการนำมาเป็นกรณีศึกษา เพื่อวิเคราะห์บทบาทของการศึกษาที่มีต่อประสิทธิภาพในการผลิต และค่าจ้าง

ข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Data) ที่ได้จากการสำรวจข้อมูลทั้งส่วนกิจการและส่วนแรงงานด้วยแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลที่ได้ทั้งสองส่วนมาใช้ร่วมกัน (Matching) ซึ่งได้ทำการสำรวจในช่วงเดือนสิงหาคม – เดือนธันวาคมในปี 2546

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

- 1) ทำให้ทราบถึงอิทธิพลของการศึกษาระดับต่างๆ ที่มีต่อประสิทธิภาพในการผลิตของแรงงาน ตลอดจนปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งด้านแรงงานและสถานประกอบการ
- 2) ทำให้ทราบถึงอิทธิพลของการศึกษาระดับต่างๆ ที่มีต่อค่าจ้าง ตลอดจนปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งด้านแรงงานและสถานประกอบการ

- 3) ทำให้ทราบว่า ตลาดแรงงานในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปของประเทศไทยมีลักษณะที่สอดคล้องกับทฤษฎีทุนมนุษย์หรือไม่
- 4) เพื่อเสนอแนะนโยบายหรือแนวทางแก้ไขต่อหน่วยงานภาครัฐในการที่จะมีบทบาทส่งเสริมให้ค่าจ้างสอดคล้องกับประสิทธิภาพการผลิตของแรงงาน